

Förslag gällande Vilstaområdets utveckling, arbetsmaterial 2018-10-29

Naturskyddsförening i Eskilstuna (ENF) och Ornitologiska Klubben i Eskilstuna (OKE)

Inledning

Ovanstående föreningar har tidigare skickat in synpunkter och förslag gällande Vilsta fritidsområde inkluderande reservatet baserat på kartmaterial med kommentarer som tillhandhölls vid en presentation för berörda föreningar 6 sept. i Kultur- och Fritidsförvaltningens regi. Föreliggande förslag innehåller i stort sett samma kartpresentation men med mer bilder och text. Större avsnitt om förslag och synpunkter gällande tillgängligheten gällande både själva fritidsområdet och reservatet har tillkommit. Detta förslag innehåller många intressanta och kreativa förslag och lösningar som berör verksamheter som förekommer inne i reservatet. Samtidigt beklagar vi att många av våra synpunkter och konstruktiva förslag helt förbisetts. Mer tävlingsinriktade aktiviteter och intressen har prioriterats. **Vi hänvisar här till vår tidigare remiss.**

Vid presentationen den 6 september underströk Malin Göransson från Kultur och Fritid att arbetet skall drivas i etapper där första omgången gäller själva Vilstaområdet. Detta ligger omgärdat av reservatet. Eventuellt utvecklingsarbete gällande reservatet och Skjulstaområdet kommer i en senare etapp. Till det senare hör tydligen våra förslag gällande ett naturkunskapshus i Skjulstas slussområde samt en förbindande natur- och kunskapsstig mellan slussområdet och fritidsområdet.

Vi kommenterar först resonemangen om reservatets syfte, nyttjande och skötsel. Sedan lyfter vi fram en del positiva förslag och avslutar med en del kritiska synpunkter på utvecklingsplanens förslag på kort sikt.

Naturreservatet och fritidsaktiviteterna – syfte, nyttjande och skötsel

I utredningsförslaget förs en mycket snävt hållen diskussion om syften problem med reservatet upp och vissa målkonflikter påpekas. Reservatsbestämmelser ifrågasätts. En del föreningar har eller har haft storskaliga visioner om hur deras aktiviteter kan utvecklas innebärande bl. a att de vill kunna expandera ytterligare i reservatet. De ser nuvarande reservatsbestämmelser som ett hinder för detta. Konsekvenserna av ett sådant merutnyttjande kombinerat med passiv skötsel visar sig bl. a i Lugnets Naturresept i Falun, beläget intill en stor idrottsanläggning. Enligt en väl dokumenterad skrift från Omställning Falun har stora negativa ingrepp i reservatet blivit följden av felaktiga prioriteringar och passiv reservatsskötsel.

Det finns därför först anledning påminna om reservatets syfte:

Syfte

att bevara och utveckla ett tätortsnära friluftsområde och dess natur- och kulturvärden.

Det handlar om att:

- Tillgodose allmänhetens intresse för det rörliga friluftslivet, upplevelser av och information om områdets natur- och kulturmiljö
  - Sörja för en naturpedagogisk verksamhet.
  - Upprätthålla gynnsam bevarandestatus i naturtyperna barrskog, näringsrik granskog, ekskog och trädklädd betesmark.
  - Strukturer som död ved, grova träd och väl hävdade gräsmarker skall förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Typiska växt- och djursamhällen samt arter inom området skall ha gynnsamt tillstånd.
  - Bevara och tydliggöra fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar
- Utredarna citerar den officiellt vedertagna definitionen "friluftsliv" som "vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Här lyfts alltså fram förutom en gynnsam bevarandestatus, bl. a upplevelser och information. Det skall t ex vara möjligt att vistas i reservatet, se, lyssna och lukta sig fram i olika naturtyper, känna naturens mystik och skönhet, historiens gång och bli nyfiken på olika sorters träd, örter, djur och geologiska formationer. Och detta utan krav på resultat eller tävlingsresultat.

Det mycket viktiga syftet ovan och motsvarande målgruppen ovan, försvinner i rapporten, bortsett från på några få ställen. Man tycks istället se de mer tävlingsinriktade aktiviteterna som det egentliga friluftslivet och som skall prioriteras. Även om de besökare som bara vill "uppleva" reservatet inte har någon stark intressegrupp bakom sig, är de ändå en mycket viktig målgrupp, vilket man inte tar någon hänsyn till. Varför skall t ex sådana besökare behöva kraftigt störas av snabba MTB cyklister?

Vi anser att utvecklingen av Vilstas fritidsområde och reservat måste ta tydlig hänsyn till ovanstående syfte och målgrupp och att övriga aktiviteter i reservatet måste underordnas dessa, vilket vi inte ser att man gjort i rapporten. Naturen är inte förhandlingsbar och någon anledning att ändra på reservatsbestämmelserna ser vi inte.

Reservatets unicitet och betydelse

I ett landskapsperspektiv är naturreservatet ett landskapsfragment men ett mycket värdefullt sådant och med för trakten typisk biologisk mångfald. Det har prioriterade bevarandevärden såsom äldre skogsmark med tall och löv, trädklädd betesmark med äldre vidkroniga ekar samt inslaget av myrmark, med en större mångfald olika skogs- och landskapstyper än nästan alla andra reservat i kommunen. Det speglar en historisk intressant och viktig utveckling av skogs- och jordbrukslandskap Det ligger nära stora bostadsområden och har stor möjlig tillgänglighet och medvetandepotential om miljöns betydelse. **Därför är det av stor vikt att konsekvenser av olika tänkta aktiviteter i området nog analyseras.**

Positiva förslag i utvecklingsförslaget

Ett sådant förslag är en mer utförlig skyltning och marknadsföring av både fritidsområdet och reservatet samt vägledande och beskrivande skyltar vid stigar i reservatet med dess möjligheter och aktiviteter, vilket vi efterfrågat.

Att förbinda Skjulsta- och friluftsområdet med en natur-, kultur- och upplevelsestig är mycket positivt och också något vi efterfrågat. Här måste dock dragningen av denna ske med stor hänsyn både till naturvärdena och potentiella störningseffekter. Vi bidrar gärna till en sådan ekologiskt och pedagogisk inriktad dragning.

Man för också ett resonemang om vikten av att den stora gruppen av nya svenskar i närliggande bostadsområden får tillfälle att uppleva naturen i reservatet och aktiviteterna i friluftsområdet.

Att öka tillgängligheten för funktionshindrade, speciellt runt Skjulsta, har vi också efterfrågat. Vi ha också pekat på vikten av trygghetsskapande åtgärder längs stigarna i reservatet, speciellt för kvinnor, genom bl. a skapandet av breda trådfria gränsytor vid stigarna.

Utvecklingen av en app som också tillgodoser behov och möjligheter till naturkunskaper och upplevelser är något vi efterfrågat och som finns med. Vidare nämns möjligheten av ett naturkunskapshus (ej ett Naturum som är ett patenterat begrepp) vid Skjulsta slussar vilket vi utförligt beskrivit tidigare.

Kritiska synpunkter samt konstruktiva förslag på kort sikt

Vi gav då väl underbyggda och initierade synpunkter och förslag gällande aktiviteter som helt eller delvis önskas pågå inne i själva reservatet. Tyvärr har konsulterna inte tagit till sig dessa, vilket vi beklagar.

Vi hänvisar till vår tidigare remiss i dessa avseenden (se nedan), där vi markerat med fetstil våra synpunkter och förslag med en del tillägg. Det gäller alltså:

Allmänt

Elljusspår och MTB slingor

Konstsnö och smältvatten i anslutning till skidverksamheten

Bangolfens önskade utveckling

Frisbeegolf

Område norr och väster om Vilsta herrgård

Ljusblå natur- och kulturstig söder om Vilsta herrgård

Lövskogsslänt mot nordost, norr om Sandvreten

Fritidsfiske

Gåsproblemet

Detaljerade synpunkter på utvecklingsförslaget

Allmänt

Arealen skyddad skog i b. a Sörmland är försvinnande liten och måste försvaras. Arealen brukad skog är däremot jämförelsevis näst intill obegränsad. **Där bör det vara möjligt att förlägga ytterligare friluftaktiviteter rida, cykla, åka skidor, bedriva frisbeegolf och andra friluftaktiviteter till sådana brukade områden, t ex öster om Malmköpingsvägen.**

Elljusspår, tillfälligt spår och MTB slingor

Generellt för befintliga elljusspår och motsvarande: Förslagsvis utvecklas naturvärdena genom att skapa högstubbar, speciellt av granar, närmast spår. Som följd av naturvårdsinsatsen gynnas skidåkningen då mer snö når marken. En mindre del av de förslagna dragningarna av a skidspår- elljusspår- och MTB-slingor (mot ridhuset till) ligger inom en mindre del av reservatsområdet. Där finns ett brant parti med vildvuxen och icke avverkad vegetation med en stor biologisk mångfald och dynamik. **De föreslagna slingorna inklusive det s.k. tillfälliga spåret bör dras om utanför denna del av reservatet. Den befintliga MTB cyklingen inne i reservatet upplevs som mycket störande av besökare och motsvarande slinga måste separeras från gångstigarna. Egentligen hör inte denna typ av aktiviteter hemma i ett så välbesökt reservat och borde med fördel för alla kunna flyttas till andra lämpliga områden där störningen blir mindre.**

Konstsnö och smältvatten i anslutning till skidverksamheten

För aktiviteter i skidbacken och elljusspår kan krävas konstsnö vilket innebär vattenuttag från ån. Ansökan om uttag av vatten till konstsnö från ån ligger för närvarande hos Mark och Miljödomstolen. Vidare kan en del eventuellt förorenat smältvatten återinna till ån. Konsekvenserna bör bedömas av ansvariga instanser (kommunen, Miljödelegationen och eventuellt Miljöprövningsdelegationen i Uppsala Länsstyrelse) inklusive remisser från bl. a ENF och kanske Reningsverket vid Eskilstuna Energi och Miljö. **Om det skulle behövs snötillförsel eller borttransport av snö via lastbil, kommer detta sannolikt att orsaka betydande markskador (vilket skett vid Lugnets reservat i Falun). I förutsätter att en sådan verksamhet inte blir nödvändig.**

Bangolfens önskade utveckling

Brun markering i naturreservatets nordvästra del: Området som är markerat är en sydsluttning av en moränhöjd. **Det är ett stort olämpligt ingrepp i naturreservatet att schakta detta område för att anlägga bangolf. Strax söder därom finns ett betydligt mera lämpligt relativt flackt område.**

Frisbeegolf, nya hål 1-9, utefter Vilstastigen

Förslag till utveckling av naturvärden: De öppna gräsyrtorna norr om Vilstastigen bör hävdas med slätter sent under vegetationssäsongen. Yrtorna är örtrika med bland annat den rödlistade arten korskovall. Lövuppslag i det nyligen gallrade skogsbrynet bör hållas nere. **Det är olämpligt att anlägga frisbeegolfstråk utefter skogsbrynet och angränsande örtrik skog. Förslagsvis används istället ytorna söder om Vilstastigen för frisbeegolf.**

Frisbeegolf, nya hål 1-9, öster om Vilstabacken

Stråket för frisbeegolf samt tillfälliga spår 1,4 km är ritat genom ett område som Länsstyrelsen i Södermanlands län har med i en redovisning över botaniskt intressanta objekt (Vilsta, Botanisk undersökning av ett naturreservat, 1986). Sedan 1980-talet har planterade granar nära nog förkvävt den örtrika floran. Förslag till utveckling av områdets naturvärden: Granskogen avvecklas på lämpligt sätt med sikte på en gles lövskog. **Förslagsvis dras stråket för frisbeegolf upp längs pulkabackens skogsbryn och svänger av mot väster, utanför reservatsgränsen, till baksidan av skidbacken.**

Skärmtak för samling ex mulle, skolklasser, naturvandringar...

Det föreslagna skärmtaket för bl. a skolklasser och naturintresserade är en god idé. Det är dock olämpligt att bygga skärmtak inne i naturreservatet, upp över en moränås. **Områden på gräsytor nedanför backen bör räcka till för skärmtak.**

Område norr och väster om Vilsta herrgård

I området norr och väster om Vilsta herrgård finns "vildvuxna" lövdungar och sankta stränder mot Eskilstunaån. **För fågellivet är det olämpligt att stigar anläggs där samt att människor kanaliseras dit.**

Ljusblå natur- och kulturstig söder om Vilsta herrgård

Det lär krävas omfattande anläggningsarbeten för att göra stigen tillgänglig för promenader i den ofta översvämmade alsumpskogen. Anläggningen av sådana stigar är olämpliga i denna del av naturreservatet.

Lövskogsslänt mot nordost, norr om Sandvreten

Denna slänt är örtrik och bör bevaras, inte exploateras.

Fritidsfiske

Intresset för fritidsfiske längs ån är stort men förslaget verkar inte innehålla något om hur ett sådant kan regleras och utvecklas.

Gåsproblemet

Grågässens närvaro under häckningstid vid badstränderna bör fortsatt störas och hindren vid stränderna och i vattnet bör göras mer fullständiga. Frekvent kortklippning av gräsmattorna närmast stränderna bör undvikas under samma tid så att inte gässlingarna lockas upp dit.

Utvecklingsförslag på sikt, se tidigare remiss

Sammanfattning

I kommunen finns redan ett antal förtjänstfulla lokala naturkunskaps-och aktivitetscenter, dock saknas ett natur- och aktivitetscenter för vuxna i de södra delarna av kommunen med bl. a de folkrika Fröslunda, Viptorp och Skogsängen områdena.

Vårt huvudförslag är att aktiviteter och tillgänglighet vid Vilstas naturreservat på ett pedagogiskt och informativt sätt byggs ut och drivs med utgångspunkt i Skjulsta Slussar så att allmänheten i mycket högre utsträckning än idag kan och vill uppleva och informera sig om reservatets värden och miljöer och den accelererande globala miljökrisen.

Eskilstuna ... november 2018

För Ornitologiska Klubben i Eskilstuna
Eskilstuna

Bo Gustafson, ordf.

För Naturskyddsföreningen

Sten Ullerstad, ordf